

LUND UNIVERSITY

Review. K. Kristiansen (ed.): Journal of Danish Archaeology

Jennbert, Kristina

Published in:
Fornvännen

1985

Document Version:
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Jennbert, K. (1985). Review. K. Kristiansen (ed.): Journal of Danish Archaeology. *Fornvännen*, 80, 230-232.

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

jämförelse kan nämnas att en monografi över det gotiska monumentalmåleriet från 1925 behandlar endast sexton målningar inom Wien och Niederösterreich. I katalogen redovisas för varje objekt en bibliografi, byggnadshistorien och den historiska bakgrunden. Bevaringstillstånd, målningsteknik och målningarnas omfattning behandlas i särskilda avsnitt. Till sist behandlas ikonografin samt frågor om stil och datering. Bildurvalet är rikligt men bekräftar recensentens personliga erfarenhet av svårigheterna för att icke säga omöjligheterna att i tryck återge bilder av fragmentariska kalkmålningar så att dessa i detalj kan studeras. En utförlig litteraturförteckning och ett detaljerat ikonografiskt register hör också till katalogdelen.

För en konsthistoriker som arbetar med svenskt medeltida kalkmåleri vore det förvånande om man kunde finna några direkta samband mellan Österrike och Sverige. Givetvis är den stilhistoriska utvecklingen i allt väsentligt densamma, fränsett att det direkta italienska inflytandet saknas i Sverige. En genomgång av de österrikiska målningarna ur ikonografisk synvinkel leder däremot till intressanta iakttagelser. Ett exempel skall nämnas här. I stiftskyrkan i Ardagger finns en serie illustrationer till den apostoliska trosbekännelsen, vilken som förlaga haft en blockbok från ca 1440. Samma förlaga har använts också för målningar i Allerheiligenkirche i

Schaffhausen i Schweiz men också för flera målningar av östgötaskolan från 1400-talets mitt och senare hälft, bl.a. i Vårfrukyrkan i Skänninge, i Kumla kyrka på Visingsö och i Amunds målningar från 1496 i långhuset i Södra Råda gamla kyrka. För den som vill studera ett konsekvent genomtänkt ikonografiskt program för en målningssvit erbjuder målningarna från 1300-talets början i Göttweigerhof i Stein ett utmärkt material, även om målningarna icke i varje detalj är original. Också Österrike har haft konservatorer som "bättrat" de medeltida målningarna.

Det är ett omfattande arbete som Bundesdenkmalamt och Akademie der Wissenschaften i Wien har påtagit sig när man inlett arbetet med denna corpus-serie. Det första bandet måste betecknas som en framgång, men det är tjockt — katalogen omfattar drygt 400 sidor. Nästa band, ägnat Steiermark, torde icke bli magrare, beståndet av kalkmålningar är där större än i Wien och Niederösterreich, såväl till antal som omfång. Detsamma gäller också t.ex. Kärnten. Det framgångsrika arbetet med de nya banden av "Dehio" visar dock att man i Wien har både viljan och förmågan att lösa uppgifter som vi här i Sverige knappast ens vågar diskutera.

Åke Nisbeth

Riksantikvarieämbetet, S-114 84 Stockholm

Journal of Danish Archaeology. Vol. 2. 1983. Odense University Press. Odense. Red. Kristian Kristiansen och Poul Otto Nielsen. 284 s. ISBN 87 7492 424 9. ISSN 0108 — 464 X. Pris: Dkr 120.

Så har den andra volymen av tidskriften *Journal of Danish Archaeology* kommit ut. Det är ett innehållsrikt nummer med 17 artiklar, som spänner över alla de arkeologiska perioderna. Här finns artiklar med olika ämnen. Det är övervägande uppsatser som behandlar

bosättning och bebyggelse, från Hamburgkulturen till vikingatiden. I ett par artiklar behandlas speciella föremål, hjulet från neolitikum och gravurnor från medeltiden. Sammanställningen av den kvartärgeologiska verksamheten och exploateringsutgrävningar i Danmark avslutar artikelserien innan man i slutet av volymen finner recensioner, ett välkommet tillskott i denna andra volym, samt listade utgrävningar och fynd, som gjorts i Danmark under den senaste tiden.

Kunskapen om paleolitiska bosättningar

har ökat de senaste åren, vilket givit ny förståelse om de första människorna i Skandinavien. J. Holm och F. Rieck (Jels I — The First Danish Site of the Hamburgian Culture) och B. Madsen (New Evidences of Late Paleolithic Settlement in East Jutland) redovisar intresseräckande fyndkomplex. De nyupptäckta boplatserna vittnar om ett landskapsutnyttjande under tidig stenålder, som man hitintills haft vaga föreställningar om. Kännetecknande för upptäckten av dessa platser, liksom många andra stenåldersboplatser, är det stora rekognosceringsarbete som amatörarkeologer utför, en insats som speciellt uppmärksammas den senaste tiden inom svensk arkeologi.

Hur skall man tackla fynd och fyndsammanhang på en stenåldersboplatz? Denna fråga får man belyst genom två artiklar. O. Grøn (Social Behaviour and Settlement Structure. Preliminary Results of a Distribution Analysis on Sites of the Maglemosian Culture) gör en analys av flintdistributionen på fyra danska Maglemoseboplatser. Med hjälp av etnografiska observationer tolkas olika aktiviteter och deras distribution inom boplatzområdet, på ett sätt som tidigare inte gjorts. P. Vemming Hansen och B. Madsen (Flint Axe Manufacture in the Neolithic. An Experiment Investigation of a Flint Axe Manufacture Site at Hastrup Vaenget, East Zealand) diskuterar yxframställning och funktion av Hastrup Vaenget boplatzen. Detta utförs med hjälp av praktiska experiment, d.v.s. tillverkningen av yxor och analysen av avslagets distribution runt tillsagningsplatsen. Här får man ett bra exempel på hur experimentell arkeologi, i elegans, sätts samman med en ingående analys för förhistoriska samhälleliga förhållanden.

Fyndet av ett neolitiskt hjulskäp från Klosterlund (P. O. Schovsbo: A Neolithic Vehicle from Klosterlund, Central Jutland) ger anledning till en diskussion huruvida hjulet (d.v.s. vagnen) kan tolkas som en vardaglig vara, eller om hjulet enbart skall ses som uttryck för det religiösa livet.

S. H. Andersens presentation av bl.a. bösättningarna på Kalvø i Norsmindefjorden (Kalvø — A Coastal Site of the Single Grave

Culture) visar att det under mellanneolitisk tid inte var ovanligt med jaktboplatser vid kusten. Det visar sig också att Kalvøboplatzen är en av de få lokaler i Danmark, som givit spår efter stridsyxekulturens näringsstrategier.

Boplatser med huskonstruktioner börjar alltmer komma fram vid arkeologiska undersökningar. Det är fyra artiklar som behandlar fyndsammanhang och huskonstruktioner från senneolitikum och äldre bronsålder (J. Simson: A Late Neolithic House Site at Tastum, Northwestern Jutland; N. A. Boas: Egehøj, a Settlement from Early Bronze Age in East Jutland; J. Jaeger och J. Laursen: Lindebjerg and Røjle Mose. Two Early Bronze Age Settlements on Fyn; A. Boysen och S. W. Andersen: Trappendal. Barrow and House from the Early Bronze Age). De olika artiklarna ger en god inblick i det forskningshistoriska läget. Man får också god insikt i fynd, fyndsammanhang och huskonstruktioner under senneolitikum och äldre bronsåldern, dessa perioder som man tidigare hade relativt dålig kunskap om beträffande bebyggelsen.

Byutvecklingen och huskonstruktioner under yngre perioder kommer fram i tre artiklar. (S. Hvass: Vorbasse. The Development of a Settlement through the First Millennium A. D.; M. Watt: A Viking Age Settlement at Runegård [Grødby], Bornholm. An Interim Report of the Investigations 1979–1982; P. Birkedahl Christensen: Søby — a Viking Age Settlement on Samsø). Med hjälp av bl.a. olika undersökningsmetoder har man funnit ett varierat arkeologiskt källmaterial, som gör det möjligt att följa husens, gårdarnas och byarnas framväxt och förändring från den yngre bronsåldern fram till vikingatiden.

I artikeln om Ribe (S. Jensen, P. K. Madsen och O. Schiørring: Excavations in Ribe 1979–1982) redovisas stadens olika delar med hjälp av det tillgängliga arkeologiska källmaterialet. Arkeologiskt källmaterial från 700-talet och vikingatiden lyser fortfarande med sin frånvaro i denna stad, som med sina historiska källor är en av de mest undersökta tidigmedeltida städerna i Danmark. P. K. Madsen diskuterar i den följande artikeln medeltida gravar med gravkärl i det medeltida Dan-

mark (A French Connection: Danish Funerary Pots — a Group of Medieval Pottery). Han menar att seden med gravkärl i gravarna uppkommit genom influenser från Frankrike. Gravseden tolkas som ett uttryck för personer i en mer ledande ställning i Sydsandinavien.

En sammanfattning av pågående kvartärgeologiska undersökningar i Danmark presenteras av S. Th. Andersen, B. Aaby och B. V. Odgaard. Med tonvikt på den administrativa sidan av den arkeologiska undersökningsverksamheten i Danmark 1970–1982 redogör K. Kristiansen för exploateringsverksamheten. Till sist i volymen kommer avdelningen för recensioner och en sammanställning av utgrävningar och fynd gjorda i Danmark under senare tid.

Detta innehållsrika nummer av *Journal of*

Danish Archaeology tycks ge en god inblick i den synnerligen rika verksamhet som bedrivs i det arkeologiska Danmark. Det är ytterst positivt att man också genom denna tidskrift snart efter en undersöknings avslutande kan få en uppfattning om enskilda nyupptäckta fornlämningar samtidigt som det ges utrymme för artiklar av mer sammanfattande karaktär eller sådana som ger nya infallsvinklar på något arkeologiskt källmaterial. Precis som Jan Peder Lamm önskade i sin anmälan av den första volymen, kan man nu finna adresser till respektive artikelförfattare. (Det är bara att skriva.)

Kristina Jennbert

Lunds universitets historiska museum
S-223 50 Lund

Samhälle och ekosystem — om tolkningsproblem i antropologi och arkeologi. Red. Anders Hjort. Forskningsrådsnämnden. Rapport 83:7. 95 s., Stockholm 1983.

Arkeologi och antropologi är båda — liksom alla andra samhällsvetenskaper och humanistiska vetenskaper — människokunskap. Olika discipliner, institutioner och utbildningstraditioner har specialiserat sig på olika människor eller olika aspekter av mänsklig verksamhet, men alla syftar till att nå människokunskap, mer eller mindre generaliserbar människokunskap.

Arkeologins människor är oss (oftast) avlägsna i tiden. Antropologins människor är oss (oftast) avlägsna i rummet. Arkeologin studerar sina människor (oftast) genom deras efterlämnade materiella kultur. Antropologin studerar sina människor (oftast) genom att iakttä och intervjua dem. Därmed är det självklart, men inte nödvändigt, att förståelsen av arkeologins och antropologins människor kommer att vara olika, båda värdefulla men användbara i olika sammanhang. Det är också självklart att inte mycket är vunnet

med att arkeologin försöker efterlikna antropologins människor. Det omvända förefaller mera lovande. Det är det som sker inom den historiska arkeologin, som också kunde kallas en med arkeologiska fält- och laboratoriemetoder arbetande etnologi.

"Kommittén för långsiktigmotiverad forskning (SALFO)" tillhör "Forskningsrådsnämnden (FRN)" sedan 1977. Den är tvärvetenskapligt inriktad och äger bl. a. att stödja forskningsarbeten, som kan tänkas ha betydelse för samhällsutvecklingen på lång sikt. Ett tilltag i den riktningen var att 1981 anordna ett endagsmöte med temat "Form och förändring: om naturresursers betydelse för kultur och samhälle". Deltagare var, med ett danskt undantag, svenska företrädare för disciplinerna lingvistik, arkeologi (förhistorisk och medeltida), socialantropologi (etnografi, kulturanthropologi), kulturgeografi och freds- och konfliktforskning. Sex av mötets sju föredrag, och därtill en inledning, en slutkommentar och ytterligare en artikel är utgivna i tryck.

Slutkommentaren är skriven av Carl-Axel Moberg. (Är han svensk arkeologis ende